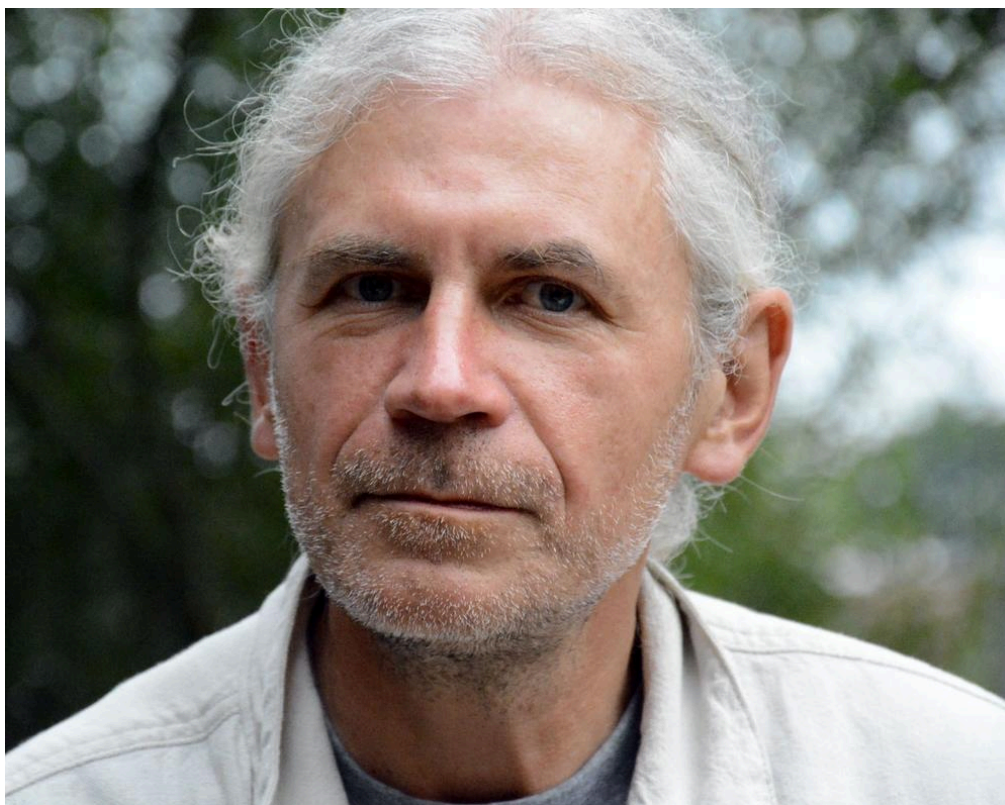

D. Razauskas. Šiapus fantastikos: R. Heinleino „Lėlininkai“

February 19, 2025

Kategorijos: Akiračiai, Kultūra, Nuomonių ratas, Pilietinė visuomenė, Skaitiniai, Visi įrašai, Visuomenė

Žymos: „Lėlininkai“, ateiviai, Dainius Razauskas, ideologijos, Knyga, kupra, mokslinė fantastika, pagr-naujiena, parazitai, Robertas Heinleinas, žmonija

XX a. antrosios pusės amerikiečių mokslinės fantastikos klasiko, atsargos kariškio Roberto Heinleino (https://en.wikipedia.org/wiki/Robert_A._Heinlein) (Robert A. Heinlein) knyga „Lėlininkai“ (*The Puppet Masters*) pasirodė 1961 metais. Lietuviškai ją 1995 m. perleido „kultinė“ mokslinės fantastikos leidykla „Eridanas“ Kaune, iš šio leidimo toliau pasvirais rašmenimis ir bus cituojamos sutrumpintos knygos ištraukos (p. 18, 52, 70, 71–72, 109–110, 115, 125, 135, 161–163, 207, 223).

Knygos turinys, trumpai drūtai, toks: į Žemę Jungtinių Valstijų teritorijoje nusileidžia „skraidančioji lėkštė“, kurią suseka tik žvalgyba ir slaptosios tarnybos, bet ir tos netrukus ją pameta iš akių. Nes patys apylinkių gyventojai pamaino ją muliažu ir ima vaidinti eilinę klastotę. Ir apskritai elgiasi labai keistai.

Netrukus pavyksta išsiaiškinti, kad kai kuriems žmonėms po drabužiais tarp menčių priglundęs keistas glitus beformis padaras, visiškai užvaldęs jų sąmonę ir elgesį, – *parazitas, gebantis prisisiurbti prie žmogaus ir valdyti jo veiksmus.*

Parazito „apsėstieji“ išoriškai niekuo nesiskiria nuo paprastų žmonių – išskyrus nedidelę kuprą ant nugaros, – tačiau yra visiškai užvaldyti ateivių ir veikia išimtinai jų naudai, nelyginant lėlininkų už virvelių tampomos lėlės ar biologiniai robotai, be to, išsaugodami ir pasitelkdami visas savo turėtas žinias bei gebėjimus.

Ateiviai sparčiai plinta, geba pasidauginti skilimo būdu, Žemėn nusileidžia vis naujų „skraidančiųjų lėkščių“. Jie veikia taip darniai, kad susidaro įspūdis, jog tai vienas organizmas, pasidalijęs į atskiras dalis ir pasklidęs po šalį, kad „apsėstų“ kuo daugiau žmonių.

Neilgai trukus „apsėsti“ tapo kuo įvairiausių profesijų bei pareigybių atstovai, tarp jų policijos, valdžios struktūrų, kariuomenės ir netgi slaptųjų tarnybų. „Apsėstas“ tapo ir pats knygos herojus – prieš ateivius kovojančios slapčiausios tarnybos agentas. Suprantama, „apsėstas“ ir jis ėmė tapatintis su ateiviais ir veikti jų naudai. Štai kaip šią padėtį apibūdina jis pats:

Po kurio laiko beveik visas miestas atsidūrė mūsų rankose, ir šeimnininkas pradėjo išleidinėti mane gatvėn. Nenoriu pasakyti, kad kiekvienas gyventojas tapo kuprotas, jokių būdu ne. Žmonių buvo pernelyg daug, o šeimnininkų – per mažai. Bet visus svarbiausius miesto postus dabar buvo užėmę mūsų šie „vergai“, nuo policininko kvartalo kampe iki mero ir policijos valdybos viršininko, jau nekalbant apie smulkius miesto valdininkus, šventikus, stambią kompanijų direktorių tarybų narius ir didelę dalį ryšių bei masinės informacijos priemonių vadovybės.

Dauguma miestiečių tebegyveno įprastą gyvenimą, nė kiek nesirūpindami šiuo „maskaradu“, – mat nieko apie jį neįtarė. Žinoma, iki to laiko, kol kuris nors iš jų dėl vienos ar kitos priežasties nepasimaišydavo šeimnininko kelyje. Tokiais atvejais juos paprasčiausiai pašalindavo.

Atsakingieji ir galią turintieji, kurie dar nebuvo „apsėsti“, vis niekaip negalėjo suprasti padėties rimtumo, vis niekaip negalėjo patikėti juos pasiekiančiais perspėjimais, o vos tik patys tapdavo „apsėsti“, iškart prisijungdavo prie konspiracijos ir imdavo veikti ateivių „šeimnininkų“ naudai. Žmonija atsidūrė ant visiškos vergijos slenksčio.

Slapčiausios tarnybos viršininkui, pravarde Senis, vis dėlto pavyko sučiupti „apsėstąjį“ savo pavaldinį – knygos herojų ir netgi išlaisvinti jį nuo „šeimnininko“. Tačiau būtinybė iškvosti paimtą į nelaisvę ateivį pareikalavo vėl užsikrauti jį sau ant kupros, šįsyk savanoriškai.

Iškalbinga „apsėstojo“ savijauta: *Sugrįžęs pas šeimnininką, pasijutau visiškai ramus – nei rūpesčių, nei jaudinimosi. Mano reikalas buvo vien tarnauti, o toliau – tebūnie, kaip yra. Lyg ištikimo klusnaus „tikinčiojo“.*

Tardymui pasitelkęs elektros iškrovas, kurioms ateivis pasirodė esąs jautrus, Senis ėmėsi darbo:

– *Kas jūs per sutvėrimai?*

Atsakymą sužinojau ne iškart. Senis jau siekė iškroviklio, kai išgirdau savo paties balsą:

– *Mes esame tauta.*

– *Kokia tauta?*

– Vienintelė. Mes jus ištyrėme ir dabar žinome, kaip gyvenate. Mes... – aš netikėtai nutilau.

– Kalbėk toliau, – niūriai paragino Senis ir mostelėjo mano pusėn iškrovikliu.

– Mes atėjome atnešti jums...

– Ką atnešti?

Aš norėjau kalbėti – iškroviklio strypas lingavo siaubingai arti. Bet trūko žodžių.

– Atnešti jums taiką, – išsprūdo man.

Senis švilptelėjo.

– Taiką, – kalbėjau toliau, – ir ramybę, džiaugsmą... laimę paklusti, – aš vėl nutilau. Žodis „paklusti“ netiko. Kankinausi, tarsį stengdamasis šnekėti svetima kalba. – Nirvanos... laimę.

Šis žodis tiko daug geriau. Jaučiausi kaip šuva, kuriam paglostė galvą atnešus pagalį. Tik uodega nevizginau.

– Vadinasi, taip, suprantu, – linktelėjo Senis. – Jeigu mes paklusime, jūs žadate pasirūpinti žmonijos laime. Ar teisingai supratau?

– Visiškai teisingai!

– Spoksodamas į mano nugarą, Senis susimąstė, paskui nusispjovė ant grindų.

– Žinai, – pratarė lėtai, – mums, žmonijai, jau ne kartą siūlė tokį sandėrį.

Iš pastarojo sakinio akivaizdu, jog knygos autorius pats aiškiai suvokė savo kūrinį bent iš dalies esant alegoriją, o žmogui ant kupros prisisiurbusį ateivį – metaforą.

Kas gi žmonijai „jau ne kartą siūlė tokį sandėrį“? Šaltojo karo laikais, kai parašyta ši knyga, tai pirmiausia, žinoma, komunizmas, rusiškasis bolševizmas, daugiau nei pusšimtį metų „vadavęs“ ir „gelbėjęs“ aplinkines šalis nuo jų pačių ir be paliovos „kovojęs už taiką“. Čia tiks prisiminti iškalbingą bolševikų šūkjį: *Железным кулаком придем человечество к счастью!* „Geležiniu kumščiu prikalsime žmoniją prie laimės!“

Tokią interpretaciją, kaip vieną iš galimų, patvirtina pats autorius. Štai kas nutiko knygoje, JAV vyriausybei kreipusis į Sovietų Sąjungą dėl bendrų veiksmų prieš ateivius (kaip paaiškėjo, iš Saturno palydovo Titano):

Vos vyriausybė šiuo klausimu išsakė savo požiūrį, mus ėmė pulti rusų propaganda. Ji viską apibūdino kaip „amerikietiškujų imperialistų beprotišką kliedesį“. Ir kodėl gi, pamaniau aš, titaniečiai nepradėjo nuo Rusijos? Ši šalis jiems būtų tiesiog idealė. Arba... O gal jie jau seniai ten šeiminkauja? Ir ar nuo to ten kas nors pasikeistų?

Vis dėlto lygiai taip pat visuotinę taiką per jėgą pasauliui daug seniau jau yra piršusi Romos imperija, iš kurios net paveldėta lotyniška sąvoka *pax romana* „romėniškoji taika“. Jos esmė labai paprasta: pasiduokite mums, ir bus

taika.

Plačiau žvelgiant, šitoks ateivis parazitas yra bet kuri agresyvi ideologija, skirtingu mastu pajėgi „apsėsti“ žmonių sąmonę ir atitinkamai paveikti elgesį. Tik ačiū Dievui, tokia ideologija nėra viena, ir kiekviena iš jų nuožmiai nepakenčia kitos, tad joms tarpusavy grumiantis, atsiranda spraga įkvėpti gryno oro, proga atsipeikėti. Lyg dėl žmonijos tarpusavy grumtūsi iškart keli skirtingi ateiviai.

Kai kurioms ideologijoms yra pavykę užgrobti milžiniškus sielų skaičius ir ilgam. Pirmaujančios šiuo atžvilgiu būtų tokios religinės ideologijos kaip krikščionybė ir islamas, visiškai nepakančios kitoms ir viena kitai. Kad autorius turėjo galvoje ir jas, ypač krikščionybę, išduoda užuomina apie „vienintelę tautą“, kuria abi šios ideologijos remiasi (ir kurios tuo pat metu abi nekenčia).

Taip pat pažymėtina kupra: ant nugaros tarp menčių prisisiurbus parazitui, žmogus atrodo tarsi kuprotas, ir tai vienas iš ryškiausių požymių, pagal kurį buvo atpažįstami „apsėstieji“. O kupra, kuprotumas, susikūprinimas – labai ryškus psichologinis įvaizdis: susikūprinęs yra kreivas, suktas, ne išsitiesęs, ne *tiesus*. Kas pasidavė ideologijai, tas išdavė savo širdies tiesą, savo sąžinę, gryną neپردengtą sąmoningumą, todėl pasidarė „kuprotas“.

Toliau knygą skaitydami alegoriškai, aptinkame labai taikliai apibūdintą ideologijos „apsėstą“ žiniasklaidą (<https://alkas.lt/?s=%C5%BEiniasklaida>). Pavyzdžiui, parazitų ateivių užimtoje teritorijoje radijas *transliavo viską, ką tik nori, tik ne žinias. Medicinos daktaro Mirtlo Dulaitlio paskaita „Kodėl vyrai ima nuobodžiauti“ (sponsorius – hormoninių preparatų „Utagen“ gamybos kompanija). Dainininkų trio, atliekančių „Jeigu tu žinai, apie ką aš svajoju, tai ko delsi?“ Eilinis epizodas iš nesibaigiančio serialo „Lukrecijai atsiveria pasaulis“ ir taip toliau.*

Lygiai taip pat *centrinių šalies rajonų televizijos stotys maitino eterį vis tomis pačiomis nuvalkiotomis laidomis: „Saulutė Merė linki jums labo ryto“, „Pusryčiai su Braunų šeimyna“ ir kitokiais niekais.*

Ar neprimena totalaus pliurpalo, paleisto per Lietuvos radijo stotis ir televizijos kanalus po Garliavos perversmo? Tiesa, kai kurie tą pliurpalą leido ir anksčiau, savanoriškai, bet štai visuomeninis Lietuvos radijas ir televizija, vengiant Lietuvos vardo virtęs LRT, buvo „pakoreguotas“ itin griežtai, netgi chirurgiškai. Nuo tol – nė vienos tikros žinios, nė vieno tiesos žodžio jokių gyvybiškai svarbiu Lietuvai klausimu.

Ir viskas patyliukais, po kilimu, slapta – kaip tikrų ateivių! Paskutinė nepasidavusiai sąmonei likusi tiesos gija – budri nuojauta, tiesiog gyvaplaukiais: *Kažin kas mieste buvo ne taip. Kažkas neapsakomo žadino pojūtį, tarsi prieš mano akis vykty blogai pastatytos pjesės vaidinimas.*

Deja, nuojauta neleidžia abejoti, kad mus vėl yra užvaldę ateiviai. Iš kokios planetos šįsyk?

Ir tik karo grėsmė su ateiviais iš kitos planetos, jau ligi skausmo pažįstamais, naujuosius verčia nenoriai šiek tiek atsileisti...

Dar viena labai pamokanti pastaba:

Titaniečiai neturi savo kultūros. Šia prasme jie irgi parazituoja, paprasčiausiai pertvarkydami tą kultūrą, kurią okupuoja. Jie privalo bent iš dalies palaikyti minimalų savo aukų ūkinės veiklos lygmenį, antraip jiems tektų badauti drauge su nešiotojais. Ir parazitai užgrobtuose rajonuose tikrai išsaugojo ankstesnius ekonominius santykius – tiesa, šiek tiek juos pakoreguodami. Nors iš esmės fermeriai likdavo fermeriais, mechanikai – mechanikais, o bankininkai – bankininkais. Pastaroji veikla tokiomis aplinkybėmis atrodo kaip absurdas, bet specialistai tikina, kad ekonominė sistema, pagrįsta darbo pasiskirstymu, būtinai reikalauja buhalterinės apskaitos.

Be to:

Ten buvo dar šis tas. Iki šiol nesu tikras, ar verta užsiminti apie šiuos gėdingus, atstumiančius faktus, bet jaučiu, kad privalau: tarp titaniečių patarnautojų pasitaikydavo žmonių (jeigu juos taip galima pavadinti) be parazitų. Perbėgėlių. Išdavikų.

Egzistavo ir trečiasis tipas – tokie atviri, neprietaringi veikėjai, kurie manė, esą su titaniečiais įmanoma derėtis ir užmegzti dalykinius santykius. Viena tokia delegacija, sudaryta Kongreso opozicinės partijos atstovų slaptame susirinkime, netgi pamėgino šią idėją įgyvendinti. Apeidami Valstybinį departamentą, susisiekė su Misūrio gubernatoriumi, ir šis jiems pažadėjo diplomatinę neliečiamybę.

Titaniečiai pažadėjo, o jie patikėjo! Delegacija išskrido į Sent Lujį, ir daugiau niekas jų nebematė. Tiesa, kurį laiką dar siuntinėjo mums pranešimus. Vieną tokį ir man teko skaityti – entuziastinga prakalba, kurios bendrą prasmę galima nusakyti vienintele fraze: „Tuojau pat visi skubėkite pas mus! Vanduo nuostabus!“

Bet argi galvijų banda kada pasirašinėjo sutartis su skerdikais?

Kažkas yra pasakęs, kad žmonija niekuomet nepasimoko iš savo istorijos. Viskas seniai žinoma ir kiekvienąsyk vėl paslaugiai užmirštama.

Kas savo kailiu neišmėgino parazitų valios, tas nepajėgus suprasti, kaip priešiška mūsų, laisvų žmonių, atžvilgiu yra nusiteikę nešiotojai – ir tuo pat metu jie išsaugo visus savo sugebėjimus.

Tokie yra visų parazitų apsėstieji, visi pasidavėliai, pasidavėliai ir išdavikai – tiek konservatoriais virtę komunistai, tiek komunistais tapę patriotai, tiek „lenkais“ pasipūtę prigimtiniai lietuviai, tiek Bažnyčiai atsidadę mažatikiai.

Savo širdį išdavęs žmogus visuomet nekenčia artimo, savo širdies neišdavusio. Nes mato jame gyvą priekaištą. Tai kaip fizikos dėsnis.

Viltį išsigelbėti žmonijai galų gale suteikė vienas karštinę sukeliantis virusas, mirtinas tiek ateiviams, tiek žmonėms, tik ateiviai nuo jo mirdavo keliomis dienomis anksčiau nei žmonės. O per tas kelias likusias dienas, kai ateivis jau mirė, o žmogus dar ne, šiam pasirodė įmanoma suleisti ką tik išrastų vaistų.

Išsivadavimo nuo parazitų būdas irgi vertas apmąstymo, kurio čia nebesiimsime. Baigdami tik pridursime bendrą dėsni, vieną iš pačių bendriausių, galiojantį bene visomis įmanomomis aplinkybėmis:

Laisvės kaina – tai kova. Bet kuriuo laiku, bet kurioje vietoje. Ir drąsa. Jeigu nepasimokysime iš parazitų antpuolio, mums beliks tik šūktelėti: „Ei, dinozaurai, pasislinkit! Mes irgi pasirengę išmirti!“

Deja, Lietuva iki šiol atkakliai elgiasi kaip tik šitaip – pagal visokių parazitų jai dosniai dalinamus nurodymus.